

rejeni; potem pa naj to sam določuje. Dasiravno imamo že v slovenščini veliko blagá o umnem gospodarstvu in obertnijstvu, vendar nimamo še prave knjige, ki bi vse te reči (realije) vkup obsegala in učiteljem in učencem v ljudski šoli v tem poduku pot kazala. Dobro bi bilo tedaj, da bi se taka koristna knjiga za ljudsko šolo spisala.

Da bi se pa ta prekoristni poduk v ljudski šoli mogel izvrševati tako, kakor zahteva njegova imenitna naloga sedanjega časa, naj bodo pa naše ljudske šole zares ljudske, to je take, od katerih bode imelo ljudstvo zares pravi dobiček in blagor. V ljudskih šolah se mora podučevati vse le v maternem, ne pa v tujem jeziku. Od kod izvira napaka, da so naše ljudske šole naj več še vedno na starem mestu, kakor so bile pred več leti! Samo za to, ker se v naših šolah učenci le preveč morajo vbijati s tujim jezikom — in za vse drugo — za življenje potrebne reči — pa ni časa. Dobro je sicer, da se otrok vadi in navadi tujega jezika, toda, kaj pomaga, če ga ne zna toliko, da bi mu to v življenji kaj koristilo!

Ljudje, ki tiščé nemščine v naše ljudske šole, menijo, da so ljudske šole samo za to, da se otroci v njih pripravljajo za srednje in višje šole. Koliko jih šola dalje, koliko jih ostaja domá, to nam kažejo številke.

Da bi se pa v kaki šoli vsi učenci morali učiti kak nauk le za to, ker ga potrebujejo le nekteri iz med njih, je gotovo krivica, ki se ne more zagovarjati.

Ako hočemo tedaj, da se bodo naši učenci bolje in več v šoli učili, ne mučimo jih s tujim jezikom! Vsak národ ima pravico, da se izobražuje in ne zaostaja za drugimi národi; izobraževati pa se národ more le v svojem jeziku!

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

Iz Beneškega stopi cesta pri Pontablu na koroška tla; ko pride do Trebiža se zedini s tisto, ki pride iz Goriškega čez Predél po rajbelski dolini na Koroško. Ta cesta pelje od Terbiža naprej do Beljaka, nad Voceljem se združi s kranjsko cesto, ki derží čez Koren. Od Beljaka se nekoliko časa derží podravske ceste, ter jo zapusti pri Špitalu in potem gre po

dolih reke Jezere čez Kačberg na Štajersko in Salcburško. Ta cesta veže tedaj vzhodno Bavarsko na ravnost z Goriškim, Beneškim in celo Italijo.

Srednja cesta stopa na Ljubelu v deželo in gre čez Celovec, Št. Vid in Brež po Novo-Terškem sedlu na Štajersko; ta cesta veže tedaj po najkrajši potezi Česko in Avstrijo nad Anizo (čez Linec) z Ljubljano in Terstom.

Najvzhodniša cesta stopa pod jezerskim verhom na deželna tla, derži na Kaplo, Velkovec in od ondudaj na Št. Andraž v labodski dolini, prestopa meje na obdanskem sedlu in veže tako na Judenburk in Bruk pod Severnikom ali Semeringom naravnost Dunaj z Ljubljano in s Terstom. Pa izgubile so, kakor smo že odmenili, vse te ceste po železnicah, ki so povsod njim paralelno izpeljane nekdanjo svojo po svetu znano veljavo.

Gledé notranje zveze ali stike so naj važniši kraji, kjer se ceste križajo na gornjem Koroškem: gornji Dravberk. Grafenburk, od tod cesta v zilsko dolino, Sachsenburk (cesta v belsko dolino) Špital, (kjer se ločite dravska in cesta na Solnograd), Beljak, Terbiž (od koder pelje romarjem na Višarje dobro znana cesta čez Fužine (Weissenfels) na Kranjsko), druga na Podkloster in dalje na Beljak; nekoliko nad Podkloster pelje cesta v Zilo); na notranjem Koroškem so pa: Medvodje (v kerškem okraji) in Št. Vid pa Terg in Celovec; na doljnem Koroškem: Velkovec, Pliberk, doljni Dravberk in kraj južno pod Št. Lenartom v gornjem Labodnji, od koder derže na vse strani postranske deželne ceste v poprečne dole, združevaje, kolikor se da med sabo tudi drugo k drugi paralelne doline.

Drava nosi plave po 80 — 100 centov težke, na katerih se poglavitno železni izdelki (v ceni 280000 gl.) izvažujeje iz dežele. Po verbskem jezeru plavajo parniki.

J. Koliko je pa železnih cestá na Koroškem?

O. Dosihmal je le ena, ki veže Štajersko s Koroškim in derži od Maribora v Celovec in Beljak; ravno kar delajo drugo cesto, ki pelje iz Celovca čez Št. Vid na Unzmarkt (Štajersko); delala se bo tudi v kratkem cesta, ki bo po savski dolini peljala na Terbiž, od koder se bo pa dalje v Beljak izpeljala; od tod bode pa po dravski dolini peljala na Tirolsko. Potem bo vvoz in izvoz v deželo na vse kraje mnogo zlajšán.

Telegrafiška poteza je v deželi 24 milj dolga, ter stika Beljak in Celovec z Dunajem, z Ogri pa s Terstom.

Ljudskih šol je bilo 1861. leta 333 in sicer 299 katoliških pa 34 protestantskih, tako da je prišla 1 šola na 8 naselbin. Glavnih šol je bilo med njimi 10; za dečke 5 katoliških in za deklice tudi 5. Po nemško se je učilo v 249 šolah; po slovensko v 28, v obeh jezikih, v 56. Podučevalo je vseh skupaj 459 oseb (med njimi 107 katehetov, 313 učiteljev in učiteljic pa 39 učiteljskih pomočnikov). Med učitelji je bilo 38 protestantov. Otrok za šolo vgodnih je bilo 32217, v šolo jih je pa le hodilo 24484 ali 70% otrok za šolo. Nedeljskih šol je bilo 300, v ktere je hodilo 5174 dečkov in 4189 deklet. Viša realka je v Celovcu, in tudi viši gimnazij benediktinski. V Celovcu je tudi zasebni zavod za gluho - neme obojega spola; tu ste tudi oskerbnišnici s 4 učitelji pa s 312 gojenci.

Za povzdigo slovenskega jezika in slovenskega slovstva dela

a. društvo sv. Mohorja v Celovcu, ktero je imelo 1868. leta 10174 letnih in 284 duš dosmertnih udov in izdaja podučne, pobožne in zabavne knjige;

b. čitalnica v Celovcu.

Uprava.

Deželna uprava je taka, kakoršna sicer v deželah cislajtanskih. V Celovcu stanuje lastni deželni poglavar, v sodnijskem oziru spada Koroško pod višo deželno sodnijo v Gradcu.

V deželni zbor voli Koroško 37 poslancev, in v deržavni zbor jih pošilja 5.

Čistih dohodkov je dežela dala 1860. leta 2,554.895 gold., torej po 7 gold. na glavo; čistih stroškov za deželno upravo pa je bilo 1,218.633; ostaja toraj čistih 1,336.262 gold., ktero je dalo Koroško za osrednjo deržavno upravo.

Deželno imé, po latinsko Carantanum, se nahaja prvič v VIII. stoletji.

Stari in mladi Slovenec.

Zaprêta.

O. Interdictum, in zaprêtiti je increpare, praecipere, repellere.